

НВК № 12 Рівненської міської Ради

Паливна промисловість України

*Підготувала
вчитель географії
НВК № 12
Гречко А. Є.*

Рівне-2009

Тема: *Паливна промисловість України.*

Мета: *сформувати поняття «паливно-енергетичний комплекс», «паливно - енергетичний баланс»;
дати уявлення про галузі паливної промисловості: вугільну, нафтогазову, торф'яну;
розвивати вміння і навички читання й аналізу тематичних карт атласу;
показати проблеми паливно-енергетичного комплексу України і галузей паливної промисловості.*

Обладнання: *карта паливної промисловості.*

Тип уроку: *урок вивчення нового матеріалу.*

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ І ВМІНЬ УЧНІВ

Бесіда.

1. Назвіть і покажіть на карті основні вугільні басейни.
2. У якій частині України переважають родовища вугілля? Як це відбивається на розвитку господарства?
3. Назвіть і покажіть нафтогазоносні провінції й області України.
4. Які ще паливні ресурси є в Україні?
5. Яким чином пов'язані розміщення паливних ресурсів і галузей важкої індустрії?

III. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Розповідь учителя.

Мінеральне паливо - основне джерело енергії в господарстві й найважливіша промислова сировина. *Підприємства, що спеціалізуються на видобутку, збагаченні, переробці та споживанні палива, виробництві електроенергії та передачі її споживачу, утворюють паливно-енергетичний комплекс (ПЕК).* Від розвитку ПЕК багато в чому залежать темпи зростання виробництва, а також територіальна організація господарства країни. Паливно-енергетичні ресурси є основою для формування більшості галузей господарства.

У наш час ПЕК України розвивається в умовах різкого зниження видобутку палива: власні ресурси країни задовольняють лише 30-40 % потреб.

Розглянемо основні причини такого становища і шляхи вирішення проблем, що виникли.

Паливна промисловість України поєднує *вугільну (кам'яно - і буровугільну), нафтову, газову, торф'яну і сланцеву* промисловості. Дані галу-

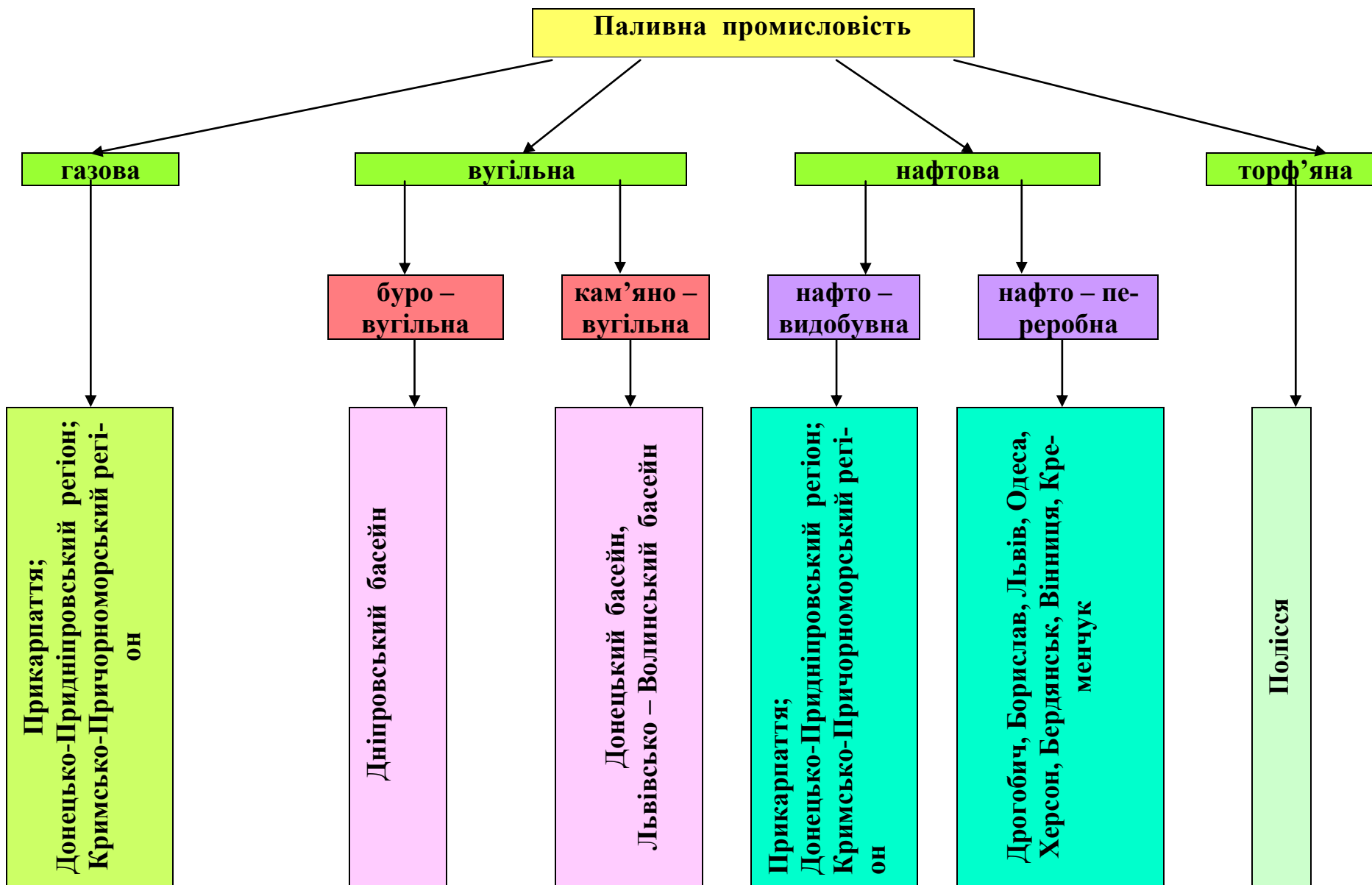

зі займаються головним чином видобутком, збагаченням і переробкою відповідного палива.

Особливістю структури паливної промисловості в Україні є перевага протягом багатьох років видобутку кам'яного вугілля.

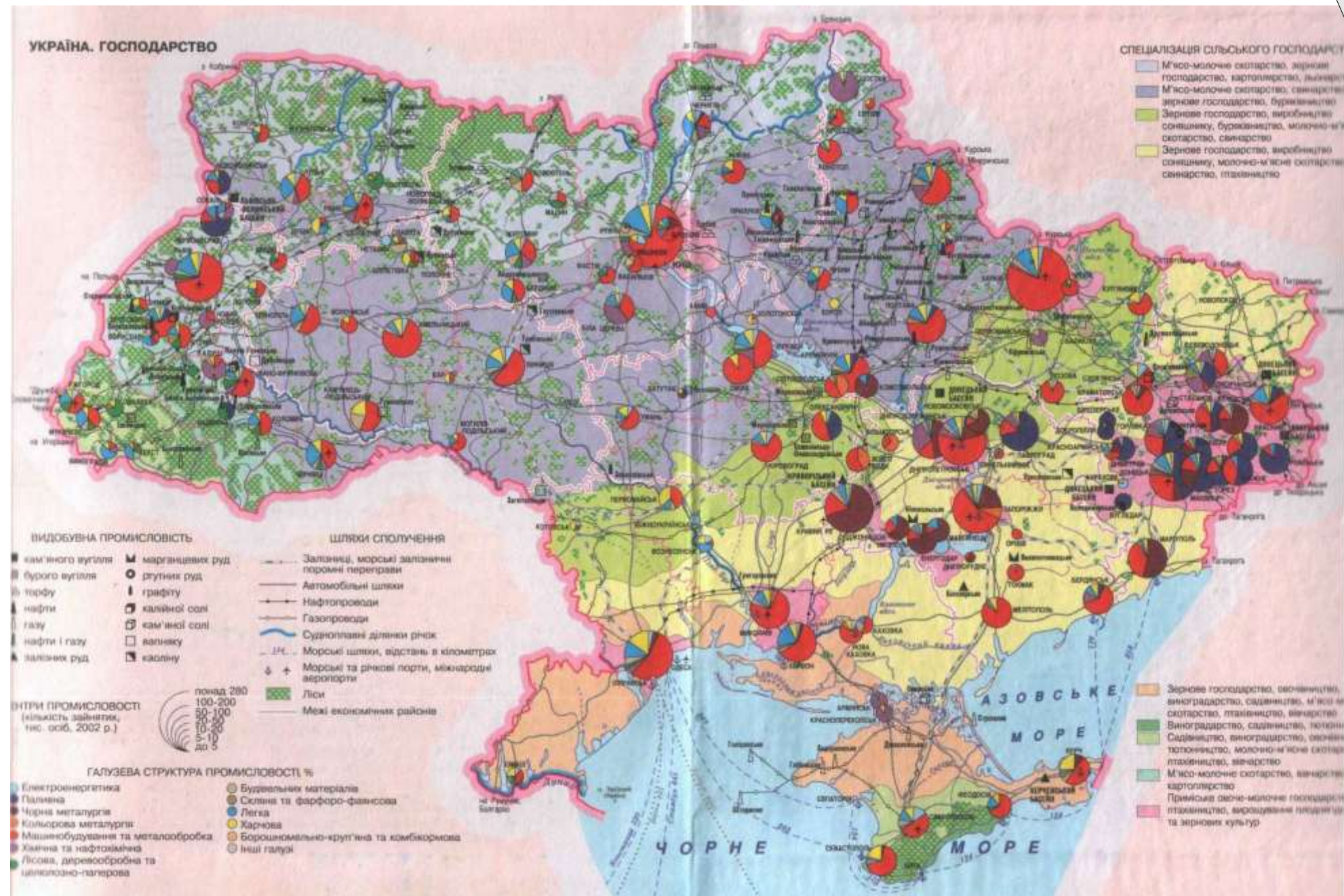
(Під час розповіді вчитель складає на дошці схему, спираючись на знання учнями географії паливних ресурсів.)

Структура паливної промисловості України

УКРАЇНА. ГОСПОДАРСТВО

Повідомлення учнів, що отримали випереджальне завдання.

Донецький кам'яновугільний басейн містить 92 % запасів кам'яного вугілля України. Його площа - 50 тис. км². Коксівне вугілля найвищої якості видобувають у Донецькій області, антрацити - у Луганській.

Найбільша кількість шахт зосереджена в Донецькій області: Макіївка, Єнакієве, Торез, Красноармійськ. Це найстаріший басейн в Україні: перші родовища тут були відкриті в 1721 р. експедицією під керівництвом Г. Г. Капустіна. Потужні шари вугілля на незначній глибині майже вичерпані, тому зараз видобуток ведуть на глибинах понад 1000-1200 м, що робить вугілля дуже дорогим.

Незважаючи на величезні проблеми, пов'язані з дорожнечою видобутку вугілля, басейн відіграє найважливішу роль у господарстві країни. Дещо компенсує високі витрати вигідне географічне положення басейну (немає необхідності перевозити вугілля на великі відстані, тому що споживачі орієнтуються на видобуток вугілля).

Львівсько-Волинський кам'яновугільний басейн розташований у межах Львівської й Волинської областей. Його площа - 10 тис. км². Видобуток вугілля почався в 1950-ті роки. Потужність шарів - до 0,6 м, глибина залягання - 300-900 м. Якість вугілля трохи гірша, переважає високозольне вугілля, що містить велику кількість вологи, сірки й азоту. В основному вугілля використовують на теплових електростанціях. Перспективи розвитку пов'язані з видобутком коксівного вугілля у південно-західній частині басейну.

Придніпровський буровугільний басейн займає територію Кіровоградської, Черкаської і Житомирської областей. Видобуток тут ведуть відкритим способом. Буре вугілля має високу вологість і зольність, низьку теплоту згоряння, тому використовується в місцях видобутку. Видобуток бурого вугілля почався в XVIII ст., коли виникла потреба в місцевому паливі. У перспективі нові родовища тут розроблятися не будуть.

Розповідь учителя.

Вугілля, що видобувається в Україні, в основному використовується в енергетиці, чорній металургії та хімічній промисловості. Через складні умови видобутку - велику глибину залягання, малопотужність шарів, їх обводненість, високу зольність - собівартість вугілля дуже висока, тому вугільна промисловість України знаходиться в кризовому стані, скорочується видобуток, багато шахт закриваються. Головний шлях вирішення проблем - поліпшення технологій видобутку, збагачення, очищення і переробки вугілля.

Нафтова і газова промисловості не задовольняють потреб України, тому паливний ринок багато в чому залежить від імпорту сировини

Вугільна і торф'яна промисловість

Повідомлення учнів, що отримали випереджальне завдання.

Карпатська нафтогазоносна провінція — найстаріша з експлуатованих в Україні. Тут почали вести видобуток ще в XVII ст.; спочатку нафту використовували в натуральному «сирому» вигляді, як мастило. У XX ст. розпочалася промислова переробка нафти. Родовища даного регіону по-хижацькі спустошувалися (особливо після Другої світової війни). Зараз родовища дуже виснажені, видобуту нафту в основному використовують на місці. Великі родовища Долинське, Бориславське, Битковське, Ольхівське тощо. Тут видобувають 20 % загальної кількості нафти і газу.

Дніпровсько-Донецька нафтогазоносна область стала відігравати провідну роль після Другої світової війни. Найбільші родовища нафти зосереджені в Полтавській (Радченківське), Сумській (Качанівське), Чернігівській (Прилуцьке) областях. Найбільші родовища газу зосереджені в Харківській області (Шебелинківське, Хрестищенське, Єфремівське).

Кримсько-Причорноморська нафтогазоносна провінція є найперспективнішою: з 1966 р. тут видобувається газ, а з 1993-го - нафта. Найбільша кількість родовищ розвідана на Тарханкутському і Керченському півостровах. Найбільші родовища - Джанкойське, Глібовське тощо.

Нафтова і газова промисловість

Розповідь учителя.

Як низькоякісне паливо і сировина для виробництва нафтопродуктів можуть розглядатися горючі сланці. Родовища їх знаходяться в районі Карпат, на кордоні Черкаської й Кіровоградської областей

Торф відіграє незначну роль серед інших видів паливних ресурсів, головним чином як місцева сировина. Основні його родовища знаходяться в Поліссі. Торф також є добривом і сировиною для хімічної промисловості.

Для оцінки забезпеченості господарства України паливними ресурсами, необхідно зрозуміти, що являє собою паливно-енергетичний баланс країни.

Паливно-енергетичним балансом (ТЕБ) називається співвідношення видобутку різних видів палива і виробленої енергії (прихід) і використання їх у господарстві (видаток).

У паливно-енергетичному балансі нашої країни частка вугілля складає 75 %, що є одним з найвищих показників у світі; частки нафти – 3-4 % (один з найнижчих показників у світі); частка газу – 18-19%.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ НОВИХ ЗНАНЬ І ВМІНЬ УЧНІВ

Самостійна робота.

Сформулюйте і запишіть до зошита не менше двох проблем, що впливають на сучасний розвиток паливної промисловості, і запропонуйте шляхи їхнього вирішення.

(Проводяться аналіз і корекція записів.)

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Заключне слово вчителя.

На уроці ми познайомилися з першим міжгалузевим комплексом - паливно-енергетичним, його структурою. Виявили головні проблеми галузей паливної промисловості України. Завдяки знанням про ТЕБ Країни ми визначили, який з паливних ресурсів відіграє найважливішу роль в економіці країни. Для України це - вугілля.

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

- 1.** Прочитати конспект уроку.
- 2.** Уміти показати на карті басейни, райони і родовища паливних копалин.
- 3.** Індивідуальні випереджальні завдання: підготувати повідомлення про екологічні проблеми електроенергетики.
- 4.** Опрацювати текст підручника : § 22, § 23.

